

Nr 480

Av herr Arrhén och fru Sjöström-Bengtsson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Under pågående riksdag ställdes den 30 januari en interpellation till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, varvid interpellanten påtalade den senaste löneregleringen, byggd på överenskommelse mellan parterna, sedd i samband med den framtida rekryteringen till fortbildnings- respektive befodringskurserna för folkskollärare. Det framhölls i interpellationen bl. a., att löneregleringens resultat blev, att skillnaden mellan ordinarie folkskollärare och vidareutbildad folkskollärare, som tidigare varit två lönegrader, nu blir endast en lönegrad. »Det kan», framhöll interpellanten, »också ur det allmännas synpunkter väcka betänkligheter, att lusten hos det närmast berörda klientelet att taga en längre utbildning mattas. Under sådana förhållanden måste också de av skolöverstyrelsen föreslagna och av departementschefen i viss utsträckning godtagna förslagen om viss utökning av utbildningsmöjligheterna i här berörda avseende te sig problematiska, allrahelst som skäl finnes för antagande att redan den förutvarande kompensationen endast i begränsad utsträckning visat sig till fyllest för att locka sökande.»

Statsrådet förklarade i sitt svar, som avgavs i första kammaren den 27 februari, att han i anslutning till en framställning från skolöverstyrelsen (den 8 april 1956) hade för avsikt att inom kort utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda de här berörda frågorna om utbildning och rekrytering av vissa lärarkategorier på enhets-skolans högstadium. Denna utredning skulle bli av teknisk natur och borde huvudsakligen röra sig på utbildningsplanet, bl. a. med frågan om lärarbehovet och vägarna att få det täckt.

Dessa sakkunniga tillsattes den 1 mars (undervisningsrådet Y. Norinder, folkskolinspektör T. Eliasson och rektor B. Svensson med seminarieadj. N. G. Herrström som sekr.), och i direktiven underströks behovet på enhets-skolans högstadium av »ett modifierat ämnes- eller klassläraresystem, t. ex. 2—3 lärare med klassläraurutbildning och därpå byggd vidareutbildning på var sitt ämnesområde, av vilka en är klassföreståndare». Utbildningen av lärarna borde »noga avpassas efter skolans och elevernas behov och sålunda

icke sikta till likvärdighet med den akademiska utbildningen». Den borde bedrivas vid folkskoleseminarium eller lärarhögskola eller på annat sätt. Utredningen borde likaledes till bedömande upptaga frågan »om behovet i fortsättningen av de särskilda utbildningsformer, som nu är ordnade för vinnande av behörighet till folkskollärartjänst i 23 lönegraden. En ny lärarkategori av det slag, som här ifrågasatts, minskar självfallet», yttrade departementschefen, »utrymmet för den sistnämnda gruppen tjänster med deras nuvarande uppgifter och konstruktion. De nuvarande befodringskurserna torde komma att helt eller i huvudsak ersättas eller bli överflödiga genom den nya formen av vidareutbildning.» Även de med två akademiska betyg vidareutbildade — som behörighet för tjänst i 23 lönegraden — borde bedömas av de sakkunniga »mot bakgrunden av skolväsendets behov av en snabb vidareutbildning för folkskollärare för att täcka bristen på akademiskt utbildade lärare».

Statsrådet betonade, att »utredningen bör genomföras så skyndsamt som möjligt».

Detta sista påpekande synes vara värt att understryka. Det är desto mera önskvärt, som läget för dagen framför allt kräver, att klar sikt över den nya skolans behov skapas, sedd i samband med högstadiets båda a- och y-linjer samt g-linjen. Det förefaller, inte minst med hänsyn till statsmakternas uppläggning av detta problem i prop. 1954:149, som om behovet i det sista av de tre avseendena icke minst vore av betydelse.

Departementschefen betonade i sitt nyss omnämnda interpellationssvar den 27 februari, att man, sedan man tagit ställning till lärarbehovet i olika avseenden, hade att bestämma sig för »behovet av ändrade lönegradsplacementer och dylikt». Detta påpekande är givetvis riktigt, liksom det även i dagens läge förefaller vara i hög grad realistiskt. Det har redan i fackpressen (Lärartidningen 1957:13, sid. 7) betonats att »vidareutbildning f. n. innebär en ren ekonomisk förlust». Enligt undersökningar, som folkskolläraryförbunden gjort, »uppgår kostnaderna för vidareutbildning till en s. k. 23-gradstjänst till i genomsnitt 8 300 kr., inklusive B-avdraget». Lärarnas tvekan att, mot senare ytterst ringa och nu ännu mera markerat lågt vederlag, ta dylik utbildning är därför lättförståelig. Mot bakgrunden av denna opinion inom de berörda lärarkategorierna ter sig skolöverstyrelsens sedvanliga meddelande om befodringskurser under läsåret 1957/58 mera än vanskligt.

Till vilka slutsatser den utredning, som nu tillsatts, än kommer synes det vara av vikt att, som även departementschefen understrukt, de komma så snart som möjligt. En utsträckning av anmälningstiden till nästa års befodringskurser, som nu satts till den 15 april, synes i första hand vara nödvändig, eftersom antalet anmälningar torde vara beroende av att man vet, vad man utbildar sig till och vilken ekonomisk ersättning som kan påräknas.

För närvarande finnas emellertid redan i landet 500 à 600 folkskollärare i 23:e lönegraden. De leva i den föreställningen, att Kungl. Maj:ts utfästelser och motivering för tillskapandet av de tjänster, de inneha, i prop. 1954:149 voro allvarligt menade. De ha nu fått bevittna, att Kungl. Maj:t redan är beredd att ifrågasätta riktigheten av sina egna konklusioner för två år sedan. Det synes vara på sin plats att erinra om att de berättigade intressen, det här gäller, ej få förbises. I första hand anse de sig ha en berättigad fordran, att det löneavstånd till de icke vidareutbildade folkskollärarna, som fastställdes 1954, bibehålles och att därjämte i andra hand hänsyn tages till de krav på sexårig utbildning, som nu de facto föreligger för den vidareutbildade folkskolläraren och som i jämförelse med andra utbildningsformer med liknande syften, som av nyligen företagna utredningar föreslagits till väsentligt högre löneplaceringar, borde berättiga till bättre kompensation än den 1954 stipulerade, närmast med löneplacering i Ca 25 och med beföringstjänst i Ca 27.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

1) att riksdagen i samband med behandling av prop. nr 120 måtte uttala, att det förhållandet, att Kungl. Maj:t nu tillsatt en utredning om ett modifierat klasslärarsystem i folkskolans och enhetsskolans högre klasser, ej får påverka vare sig de förutsättningar i lönehänseende, som angåvos i prop. 1954:149, eller de krav på högre kompensation för berörda lärarkategori, som senare rests, vid den framtida utformningen av lönesättningen för redan vidareutbildade folkskollärare eller för folkskollärare, som på 1954 års villkor i år eller i fortsättningen visa sig beredda att genomgå erbjuden vidareutbildning enligt 1954 års bestämmelser;

2) att riksdagen måtte uttala sig för att en framtida lönesättning för omnämnda lärarkategori göres retroaktivt från 1 januari 1957.

Stockholm den 2 april 1957

Erik Arrhén

Anna Sjöström-Bengtsson